

ADABAKIAK

AZKUE ZENA ETA FRANTSESA. Bilbao'n egin nuen itzalditxo batean galdera bat egiten nuen, neure buruari ala besteri ez dakit (ikus *Don R. M.ª de Azkue lexicógrafo, folklorista y gramático*, Bilbao'n 1966, 27'garren orrialdean): nork itzuli zuen frantsesera Azkue'ren iztegia? Galdera ori berori egitea bururatu zitzaion Schuchardt'i, *Baskisch und Romanisch-en*, iztegia agertu eta bereala. Beste bein, ordea, mintzatu nintzaion gai onezaz Erkiaga adiskideari, Salamanca'n, oker ez banago, nik dakidan nonbait entzuna gaiñeratuaz: gutxi mintzatzen zela Azkue frantsesez Tours'en egon zen bitartean, iztegia inprimatzen ari zirelarik. Eta ona emen ze argibide eman zizkidan geroxeago Erkiaga'k gai oni buruz. (L. M.).

Adiskide zintzo:

Azken solasean aitatu zenidan ea Azkue gureak frantses ote zekian.

Baietz dirudi.

Arek utzi esku-izkribuzko liburu batean ainbat karta dagoz gatzelaniaz egiñak, bat euskeraz, bat alemanez, eta zenbait frantsesez.

Ia guztietan, letra berbera da. Eta frantses karta auek, Frantziatik bertatik, Alemaniatik, eta Bilbotik ere idatziak dituzu.

Ona emen zerrenda luze samarra, zuretzat egin dudana.

Zorion, eta aurki arte.

Bilbon, 1966-XII-22.

R. M. Azkue-ren gutun-liburu batean dagozan frantses idatzitako karta zenbaiten egitegunak

A Monsieur Paul Geuthner, PARIS. (Bere liburu saltzaillea.)

Tours, le 5 Octobre 1905.

- » 26 »
- » 10 Novbre.
- » 14 »
- » 18-1-1906.
- » 26 Avril.
- » 4-5-

Bruxelles, 17 Mars 1907.

Au Rde. P. Joseph David. Cher ami: ...

Tours, Maison Mame, le 25 Oct. 1905.

A Mr. Le Bodier, libraire à Paris.

Tours, le 10 Nov. 1905.

A Monsieur Terqueur, Paris, 30-11-1905.

A Monsieur Lacombe, Paris, 6-12-1905.

A Monsieur J. Gramber, Paris, 11-1-1906.

A. Mr. le Chanoine Daranatz, 1906.

Cher ami Daranatz: ... Académiciens: 14 pour le moment. AN, Campion et X (je n'en connais aucun); B. Bustintza, Aguirre et un autre. BN. Broussain et Abbadie ou Lacombe? Guipuzcoans: Echegaray, Eleizalde, et Ormaiztegui ou Iriondo? Laburdins: Sudur-andi et Darricarrère; S. de Menditte et Larrieu? Ou quel autre?

A. Mr. le Chanoine Daranatz.

Tours, le 23 Avril 1906.

- » 23 Mai. ...Semper semperque tuus.

Bruxelles, 2-VII-1907.

Bilbao, le 24 Décembre 1913. ...En rentrant hier soir de Barcelona...

Mon cher ami et vénéré Père, Bussy.

Bilbao, le 21 Juin 1906.

- » le 7 Juillet. (Iru orrialdeko gutuna.)

A Monsieur Courtois.

Bruxelles, rue de l'Arbre Bénit, 102.

- » le 8 Nov. 1906.

- » le 28 Janvier 1907.

Bruxelles, le 27 Avril 1907.

A. Mad. H. de Rickmann.

Mr. le Secrétaire du Conservatoire de Cologne...
Köln, den 21-ten Januar... 1908. (Karta laburra, *doitxeraz* Lieber
Vgortleelfaben...

Köln, auf dem Berlich, 5. Le 24 Sept. 1908.

Bien cher A. Kreuzwald: Je n'espérais pas vous déranger pendant...
Köln, le 19-VI-1909.

A Mr. Pierre Verbeke.

Bien cher Pierre: Je regrette de vous dire que...

A Mr. Pierre Broussain, Maire à Hasparren.

Bilbao, 12 17 Mars 1919.

Bien cher ami Pierre:

(1966-XII.)

1664-KO MEDITAZIONEA «VERSUETAN EGUINA»—Aurtenge eta estreñiako *Anuario del Seminario de Filología Vasca «Julio de Urquijo»* aldizkari berrian argitara du Milagros Bidegain'ek, 1815 inguruan agertu zen eliz-liburu batetik aldaturik, delako «Meditazione» au, an 1644-kotzat ematen duten ezkeru.

Ba ditu zenbait itz, *furs* eta *arbolatu* batez ere (erderazko 'enarbolado' edo adierazteko), bestetan gutxi agertzen direnak. Jo nuen, bada, iztegirako bilduak ditudan gaietara eta ona zer arkitu nuen: jasoak neuzkala itz oriek, eta itzak datozen bertsoak ere bai, P. de Arganaratz (edo d'Argaignarats) zeritzan aphez (latiñez *praedicator*) eta Ziburuko Bikarioak 1665-ean, Vinson'ek dionez, Baiona'n argitara zuen *Devoten breviariora*-n irakurriak.

Ona lehenbizi aipatu dudan itza, 187-garren orrialdean datorenez:

*Ez chortaca, ene Iauna,
Baiñan furs nigatican
Hau da odol dariçuna
oiñ escuetarican.*

Eta bestea, 189-garrenean:

*Ene arima non çara,
Huna, Iencoã nola,
Arbolatcen duten gora,
Dariola odola.*

Idoro ditudan aldakuntzak ez dira ia ortografiarekikoak baizik: *Jaincoa, Iencoã*-ren orde; *oin, oiñ*-en. Bidegain andereñoaren 12-ga-

rrren ahapaldian datorrena letraz letra berdin dago *Breviario*-ren 191-garren orrialdean, *v* bat gora-behera: *Ahiturican gucia* (odola, alegia) / *Vr dariçu lekhuco*. 4-garren ahapaldiko *fuiñetaraino*, *fuiñetaraiño* da liburuan (183 or. eta 177-an ere bai). Aldatzailleak *n̄* guztiak *n* biurtu bide zituen, 6-garren ahapaldian bezala:

Ioan ciñduen gurutcea
Iauna Caluariora,
Odolezco vholdea
Çaritçula lurrera (185 or.).

Pena da bertso oriek ez txoil berriak izatea, lehen aldiz argitaratuak esan nai dut, baiña atsegin zaigu zein zeatz aldatu zituzten ikustea, ia berreun urteren buruan. Zenbait kanta zahar eta antziñako esan orren txukun jaso izan balizkigute!

Eta antziñako zaharkiñekin ari naizen ezkeror, geienetan bezala, Andima adiskide min eta euskalari trebeak 1966-ko abenduaren 18-an idatzi zidana aipatuko nuke emen Telletxea eta Lekuona jaunek azaldu diguten Gernika'ko «Gabon-kante» delakoaren pasarte batez: *eguin dan bihar*, alegia. Geroxeago, ordea, Telletxea'k zuzendu du (*BRSVAP* 22 (1966), 494 eta ur.), era onetan: *eguin dau bihar biraldu bear yakaz Muxhilari sariac* «lan egin duen ezkeror, bidaldu bear zaizka sariak» da noski.

L. M.

1793-an San Simon'eko Markesak euskeraz egin zuen deia

Gure izkuntza, guztiok geiegi dakigunez, etxean eduki izan dugu gorderik, antziñako neskatxa gazteak gorde oi zituzten bezalatsu, etxeko gauzak erabiltzeko, lagun-arterako eta, geienez ere, elizakoetarako. Ez zion inork erriari, agirietan eta zabalkunde gaietan, euskeraz itz egiten. Orrexegatik beragatik, ezagutzea merezi lukete, aspaldidanik Apraiz'tar Odon jaunak esaten duen antzera, ditugun agiriko dokumentu pixarrak eta apurrak.

Ixil-une luze au Frantzia'ko Erreboluzio andiak autsi zuen, geienbat. *Paix aux peuples, guerre aux tyrans* edo antzeko zerbiat zioten ezkeror, premiazko zuten gerra bizian sartzen ziren erriei adieraztea gerra ura, besterik bazirudien ere, ez zela aien kontrakoa, andikien aurka egiña baizik. Eta bearrezko zitzaien orretarako, nai-ta-ez, erriak zekien izkuntzan mintzatzea, ots, erri bakoitzaren izkuntzan. Eta orrexek beartu zituen andikiak ere, emen bezala, erri izkuntza erabiltzera, besteren deia dei ozenagoaz ixilarazteko.

DON CLAUDIO AÑA,

Marqués de San Simon, Grande de España de primera Clase, Mariscal de Campo de los Ejércitos de sus Magestades Católica, y Christianísima, Gobernador de San Juan de Pic de Puerto.

CLAUDIUS ANNA,

Marqués de San Simon, Españolico Leben gradaco baundia, Españolico eta Franciaco Armadetaos Mariscala; *Et* Doni Juane garacico Gobernadora Beberian Smatua.

NOUS SOUSSIGNE,

Claude Anne, Marquis de S. Simon, Grand D'Espagne de la première Classe, Marechal des Camps des Armées de leus Majestés Catholique, & très Chretienne, Gouverneur de S. Jean pied de Port.

Y Hacemos saber con las mas vivas instancias á todos los buenos Franceses, de qualquier estado, y condicion que sean, acitos á la Religion Católica Apostolica Romana, al Trono, al honor, y á su obligacion, que el Rey de España mi Amo, me ha ordenado formar una Legion Francesa en la qual los Emigrados Franceses, que piensan lealmente, serán bien acogidos, y pagados: pues que S. Mag. Católica los toma á su servicio, y baxo su Real Proteccion.

El Excmo. Sr. Don Vicente Caro, Capitan General de los Ejércitos de Navarra, y Guipuzcoa, ha dado orden á todos los puestos abenazados, de recibirlos, y se les dará Pasaportes para ir á

Lugar de la reunion de esta Legion, ó á qualquier otro parage á donde se transfiera.

Las Armas, Arneses, y Caballos, que traygan los Desertores, utiles al Servicio, se les pagará de contado á su llegada.

Prevenimos, que los Batallones se formarán, en quanto sea posible, por Provincias, y de individuos que congenien.

Dado en el Quartel General de Burguete á 6 de Junio de 1793.

LEbiatcenda jaquinazotera Frances dun gucier cein nabi condicione tabi iñanditen, Erreligione Católica, Apostolico, eta Erromanoari, eta demboraborian, Erreguetassumari, oborriari eta beré obligacion ari essecatuyac direner Erregue Españolicoac ordre emandaucula alchadecagun Legion, edo tropa Francesbat ceintan errecibituyac iñanen bairirá frances erretuma huntará passatuyac edo passatucodirenac eta unta pensatcendutenaac poñac Majestate Católica borrec oraidamie barcenbaitu berre cerbituyan eta beré proteccionaren azpian, eta beré pagan.

Don Ventura de Caro, Nafarroaco, eta Guipuzcoaco Exercitoan Capitan Generala, eta Comandanteac, emendu ordre postabamatu gucier errecibi ditugaten Franciaciñen diren guciac ceini emanen baicente passaportac belceco

birira ceintan bilcenbaita erranden Legionea, edo hau causitcenden Lectio.

Passatcen direnac Servicioaco util direnac ecar abal ditugueten barnac, barnesac, edo Camariac, iñacencesto berbeata dirutan pagatuyac.

Possible iñanen den becombatropa iñanenda partituya Provinciaci eta Soldadusc eta Oficierec elgar endelga abal decaqueten gisan, eta particularqui besualduñac iñanen dirá elgarrequin. Berce aide Soldadusc ez dirá iñanen obligituyac cerbitacera ordre huna eta tranquillitaa Erregearen arria baicé.

Emana Auritcen armadaco Cartier generalian Ecalnaren reigarentian 1793.

ANnonçons avec empresement á tous les bons François, de quel etat & condition quils soient, attachés á la Religion Catholique Apostolique Romaine, au Trone, á l' honneur, & á leur devoir que, le Roy, d'Espagne notre Maitre nous á ordonné de former une Legion Française dans laquelle les émigrés François, pensant loyalement, seront reçus & bien traités; que S. M. Catholique les prend á son Service, sous sa Royale protection, & á sa solde.

Don Excellence Don Bonaventura de Caro, Capitaine General des Armées de Navarre, & de Guipuzcoa, á ordonné á tous les postes avancés de les recevoir, il leur será donné des passeports pour se rendre á

lieu du rassemblement de cette Legion, ou á l' endroit ou elle se transporterá.

Les Armes, les harnois, & les Cheveux qu' ils ameneront, & qui seront propres au Service, leur seront payés comptant á leur arrivée.

Nous prevenons que les Batallions seront formés, autant que possible, par Province, & d' individus qui se conviennent. Donné au quartier General de Burguete le 6 Juin 1793.

Con licencia en Pamplona : Por Benito Cosculluela.

Errevoluzio orrek, beraz, kalte egin bazion ere alde batetik gura izkuntzari (España'ko zensura biziki gogortu baitzen, ia euskal-libururik agertzeko baimenak osotoro ukatzeraino, Aita Villasante'k erakutsi digunez, zabal zitekeanaren beldurrez), onerako izan genduen agiriko gaietan euskeraz mintzatzeko oitura orduan sortu zen ezkeror. Errevoluzio-zaleek ere, nolana, ez zuten luzaroan lan onetan irautu aitzitik goiz-xamar aspertu ziren. Nai duenak ikus beza zer gertatu zitzaizen itzul-lanean ari zirenei Alejo Carpentier'en *El siglo de las luces* delako eleberrian. Zearo egi-antzeko den ezkeror or kontatzen dena, ez dut histori-liburu sakonagorik aipatuko.

Ementxe duzute, bada, iru izkuntzatan, gure Markesaren dei sarkorra. Argitaratzea, beti bezala izena ixilpean gorde nai lukean Fausto Arozena'ri zor diogu.

Gauzak gertatu ondoren igarle izaten erraz baita, esan genezake ere, guztiok ez bageneke aldez aurretik, nolako ondoreak izan zituen deiak eta Caro jeneralaren egin-ahalak. Laster sartu baitzizazkigun Gipuzkoa'n eta Nafarroa'n barrena *Convention*-ekoak su ta gar, eta ez baitziren gelditu pakeak egin ondoren España'ko erresuma Frantzia'ko errepublikarekin lokarri estuz elkartu arte.

L. M.

ALTUNA DURANGOKOA.—Altuna Durangokoaren ganean idatzi dabela irakurgaien bat EGAN-erako Erkiagak, diñoste berak. Ez dot irakurri lan ori.

Gauza gitxi dakit nik Altunaren ganean. Neure amak umetan erakutsi euskun *Gernikako Arbola* euskaldunon kantuaren egilletzat euki dot beti. Orain eztaikit zer darabillien or Bilbo aldean gizon jakintsu batzuen artean Altuna ta Gernikako Arbola kantu au dala-ta.

Orain ogei ta bost bat urte inguru, Madrilleko «La Estafeta Literaria» aldizkarian agertu zan Altunaren ganean idazlan polit bat. Ziurtasunez ezin neike esan, orain ondo gogoratzen ez nazelako, baiña Luis Antonio de Vega edo olako idazleren batek egiña zan, Bizkaiko idazleren batena. Azkenengo orrialde batean agertu zana bai, ori ondo deukot gogoan.

Olazaraneke bai jakingo ebazala Altunaren bizitzako goraberak! Zer etzekian gero arek abadegizon jakintsu arek Durangoko gauzen ganean! Bere paperen artean baleiteke zer edo zer aurkitzea Altunaz.

Nere gazte denboran ezagutu nebazan Altunatar batzuk Durangon. Bene Altuna zan bat, eta Iyorretakoa eztakit ba ez zan bera, jaiotez. Nere amak ezagutzen eban asko. Gure amaren etxeartekoak ziran Bitaño-etxetxikikoak (baita Minotauroko Patxi Etxebarria be bai) eta etxearteko egiten jakeen Bene Altuna be; ortik etorren gure amagaz ezaupidea. Gure erriko eskola-maixtrearen seme bakarragaz ezkondu zan Bene, eta Tabiratik Intxaurrundoko bide-ertzean dagoan etxe polit batean bizi izan ziran. Durangoko bonba-erasotzan il zan gizona, Berasturi izenburukoa. Seme bat bakarrik euki eben, Luititto, neure denborakoa. Andra Mariya Uribarrikoari koroia-ipintea egin jakon egunean ikusi neban bera azkenengoz. Joan dira urte batzuk ordutik ona. Bilbon bizi dala orain, esan deuste amak iñoz. Baiteke Altuna soñulariaren aidekoa izatea, eta zer edo zer jakitea be beraren ganean.

N. A.G.

ARRIGOITIA.—*Arrigoitia* izenburudun jesuita bat agertzen da. Emilia Pardo Pazan galiziar idazlearen *Un Viaje de Novios* izeneko liburuan. 1881 urtekoa da nobela au.

Pio Barojak be *Arrigoitia* izeneko erri bat dakar bere liburu batean (ikus. *El trasgo* bildurrezko ipuiña, *Antología de Cuentos de Misterio y Terror* liburuan: Editorial Labor, 1957 urtean, I, 185'garen orrialdean).

Benetakoa ete-da euskal izen au, ala burutik ateratakoa? Nundik artu ete-eban galiziar andra-idazleak? Eta nundik Barojak? Pardo Bazanek eta Barojak alkarren artean zer ikusirik ete-deuke *Arrigoitia* izen au dala ta?

Nik eztot aurkitu izen ori emengo gure leku-izen illaretan. Ezta izenburu lerroetan be (esaterako, Elizalde RIEV aldizkarian emon ebazanetan).

Izen onen ganean ezer idatzi danik be eztakit. Idatzi bada be, nik eztot ezagutzen. Ba-ote-daki batoren batek ezer izen onen ganean?

N. A.G.

IRUNGO «EL BIDASOA».—Milla, zortzireun eta irurogeta seigarren urtean (Abenduaren seian) emon eutson baimena Gipuzkoako Elices Gobernadoreak Irungo alkateari «El Vidasoa» astekaria argitaratzeko. Eun urte bete dira ordutik ona.

Eztakigu agertu zan ala ez. Agertu bazan be, orain ezta ezagutzen alerik. Ziurtasunez dakigu, bai, 1880-1887 urteetakoaren barri. Beste agertaldi batzuk: 1889-1893, 1915-1936. Gerrate ostean be ezta agertu geldiuina barik. Orain be, 1967 urte onetan bertan, geldirik gelditu da.

Alderdigabekoa, errizalea, literatura-gaien emoteillea izan da beti. Euskereari be bere lekua emoten jakin dabena. Prantziskotarren «Aránzazu» eta «El Bidasoa» au izango zireala uste dot, okerrik ezpanago, gure gerrate ostean euskereagaz asi zirean lenengo aldizkariak, emen Bidasoaz emendiko aldetik.

Gerrate aurrean idazle ezagunak be idazten eben bertan: Baroja anaiak eta Carranque de Riosek, esaterako. Euskalerriko idazle askok eta askok, gerrate ostean.

Egia esan bear da: Eztakit Irungo erriak beste aldizkari euki daberen beste erri bat aurkitu leikean Euskalerra danean be, uriburuetatik kanpora. «La Frontera» izan zan orretariko bat. Astekari onetan idatzi eban euskeraz Spencer Dodgson Inglaterrakoak. Baiña «El Bidasoa» izan da urterik geien iraun dabezana.

Berbiztuta ikustea gure genduke barriro be aldizkari au, Irun eta Bidaso bazterretako erri danen sustraizarren gordetzaille izan daiten.

N. A. G.

JONDANE GNELI ARCANGELIA.—1965-ko EGAN-en, 136-137 orrialdeetan, mintzatu nintzan Zuberoa'ko izkuntza zaharrean Jondone Mikele-ri ematen dioten izen onezaz, bai Arnold-François de Maytie, Oloru'ko apezpikuak argitara zituen otoitzetan, bai Belapeyre'ren *Catechima* labur-ean. Diodan lekuan arki ditzake nai duenak bataren eta bestearen *Confiteor*-eko itzak.

Eta auxe erasten nien, neure baitarik, testuei: «Mikele edo anzeko zerbaiterik *Neli* nondik nora sor ditekean, ordea, ez dago bature argi, neretzat beintzat».

Eta beste iñor agertu ez den ezker argimutil, neroni gogora zaidan burutapen bat azalduko dut, adierazpen bete-betea ez delakoan, ordea. Ona emen.

Mikele-ren ondorengo zuzena ez baldin bada, ez ote diteke *Angeli*-rena izan? Mikele zuten, beraz, iritzi makur xamar ori zuzen badabil, aingeru antonomasiar (*kat' exokhé:n*, dotoreago nai baduzute) antziñako xuberotarrek. Izan ditekeana da berez, dudarik gabe, ez

haita gure artean aingeru ez arkaingeru ezagunagorik izan. Formak, ordea, alako eragozpenak ipintzen ditu. Pluraletik artua bear luke izan (letariako *Omnes Sancti Angeli* eta antzekoetarik) edota, bear bada zuzenago, genitivotik, beste zenbait pertson-izen (*Betiri* eta abar) bezalatsu.

Jondore Mikele'ren jai-eguna udazkeneko «behera-bearraren» aitzindari izan oi da eta, erabat, udazken-aldeko fruitu, egazti eta zomorroen. W. von Wartburg'en *Französisches etymologisches Wörterbuch*-ean (6, 2, 77-78 or.) ikusten nituen beñiola Frantzi-aldean *Michael*-ek utzi dituen itzak (*méchelette* «espèce de petite prune tardive» eta abar) eta *mitxeleta* etorri zitzaidan, nola ez, gogora: ez ote da jatorriz «udazken-aldeko pinpilinpaxa» izango? Orrela sortua badugu *mitxeleta* (eta toki-aldatze utsa den *tximeleta*), poeta-begiz asmatu zuen ori Lizardi'k, udazkenean, *zarpil egoak*, *ezkontzeke atso-tu diranetakoak* (buruz ari naiz aipatzen) ikusi zituenean.

Errenta pagatzeko garaia ere or nonbait ibiltzen zen, eta orrek ere eragin dio, noski, jendeari aldi orri izen berezia emateko: Nafarro-aldeko *sanmiguelada*, ingelesen *Michaelmas* (-tide) eta abar. Gure artean, ordea, lehentxeago ordaindu bear ziren, dirudienez, eta ortik gure *buruilla* eta Zerdeña'ko *cabudanni*, urte-buru, alegia.

goragokoari ez dagokion petatxua, azkenik. Joan den urteko EGAN-en, 134-135 or., Murelaga'n bildutakotzat agertzen nuen *andero* Bizkai-itza, Azkue'k dakarren *andari* zaharragoaren menderatzaillea. Norbaitek bestetara bidali ninduen gero, Etxebarria jaunak *Eus-ker*a 10-11-n argitaratu duen «Arrate'tikuen izketa» ederrera, or baitakar, 44 b, *anderuak* itza, onela azaldua: «Se decía por antonomasia de los que conducen de oficio los cadáveres al cementerio: *Anderuak eruan dabe Urki'ko esparraura*».

L. M.

«AVE MARIS STELLA» ESKARAZ (JAUREGIBERRI DONA-PALEUKOAK).—Euskal olerki xorta bat bialdu eutson Bonaparte erregegaiari Donopaleuko Jauregiberri abadeak, milla zortzireun eta irurogeta zazpigarren urtean. Eun urte aurten, ain zuzenean be, euskal bialtze au egin zala. Au «*Ave Maris Siella*» euskeraz ipuñia da xorta ortako bat:

«1er. Agur, izar Konxolagarri, Kristauen arguizaillea!, Biryina bethi maithagarri Ceruetako athea!, Mysterio espantagarri! Yainco da Zure Semea; Sabelean duzu ekharri Orogen Kreazailea.

2e. Gabriel Aingueruarekin Agur dauzugu erraiten, Yaunaren Yauna dela Zurekin, handik dugu ezagutzen; Lehen amak zuen hedatu Munduan heriotzea; Munduari duzu bihurtu Biziarekin bakea.

3e. Ethen-zatzu gaichtaguinari Bekhatuaren gatheak. Zabal zeruko argiari, Senxu ilhumbez betheak; Gure gaitzac urrun khendurik, Eska Yaunaren dohainak, Ongui oroz aberasturik, Eman ditzagun egunak.

4e. Ama urricalmenduzkoa, Bagaude zure oinetan. Zure bothere guzizkoa Dugun sendi beharretan; Nolaz arbuyaturen ditu Amaren othoitz kharxuak, Guretzat hambat aphal sorthu, Zure seme amul-xuak?

5e. Biryina guziz miragarri, Oroz gainetik emea, Eguizu gure othoitzari Behatzeko fagorea; Gure hobenak barkhaturik, Iguzu ez-titassuna, Zure umez urrikaldurik, Iguzu garbitassuna.

6e. Notharik gabe bizitzea Ongi dezagun iragan; Galdu gabe zeru bidea, Zure zerbitzu sainduan; Zure Semeaz gozatzeko Zure haur maiten artean, Dohaxu erreguinatzeko Bethiereko bakean.

7e. Aita Yainko Semearekin higual dugu adoratzen; Izpiritu Sainduarekin hirurak berdin aithortzen. Yainko-bat, hirur pressunetan, Goraki dugu kantatzen, Menderen Mende guzietan, Duela erre-guinatzen.»

N. A. G.

ELIZONDOKO DAMASO ETXEBERRIA.—«O Saindu miragarría, / Apostolu famatua, / Iguzu Javier escua, / Artzeco zure vicia».

Orrelantxe asten dira Xabierreko Frantzisko Deunari Elizondoko Damaso Etxeberriak egiñiko «Erreguzko Kantatxoak». BSVAP al-dizkariak argitaratu dauz aurtengo tomuan (241-242'garren orrial-dietan).

Gipuzkoako Aldundegiaren liburutegian gordetan dira orain. Bonaparte erregegai izkuntzalariaren euskal-idaztien artean dagoz.

Bonapartek 1857'garren urtean bereganatu ebazan antzak dauz. Auxe ipinten dau eskuz egiñiko idazki-paperaren azkenaldean: *Elizondo, en 18 oct 1857*. Eztakit erregegai euskaltzaleak berak ipinirikoa izango dan ala ez. Baietz be badirudi.

Nor ete-genduan Elizondoko Damaso Etxeberria au? Abaderen bat? Nork ete-daki bere bizitzaren barri? Idatzi ete-eban beste zer edo zer euskeraz?

Kontuan euki bearko dan izen bat, Damaso Etxeberria, Euskal Idazle Guztien Iztegi osotua egite-orduan. Idazle aundiak eta txikiak, ugariak eta urriak, onak eta txarrak, lenengo maillakoak eta azkenengoak, bakoitza bere neurrian, baiña danak aitatu bearko dira iztegi orretan.

Euskal idazle gitxi dirala, izan da esakerea askoren artean, ez-jakiñagaitik. On-onak eztira asko izango, jakiña. Alde guztietan izaten dira urri idazle onak. Baiña euskal literaturan be badaukagu gure amarrekotxo on bat: eta orrek beste literatura batzuen artean lotsa barik ipinteko modukoak dira. Izango dira gero eun-bat inguru, neurri onekoak. Millaka batzuk urrengo ortik aurrera, maillatik maillara euren aldeak daukiezanak, bakoitza bere neurrian aipamen-izentatze bat izabazi dabiezenak.

Erri aundietan egin ezin leitekeana izango da ori, bear bada, baiña gure Euskalerra txikitxoan bai, egin geinkeana da. Bost bat milla izango dirala, esan dot iñoz Ez da arritzeko, heste ainbeste be izango direalata, esan deustie euskal literatura eta bibliographian jakintsu direanak.

Eun idazle ospetsuenetarikotik amar-millara, badago or irizlarienezako nun aukeratu, kidetzeak egite-orduan.

N. A. G.

